

FSD3917 RAHAPELITUTKIMUS 2023

FSD3917 GAMBLING SURVEY 2023

TÄMÄ DOKUMENTTI ON OSA YLLÄ MAINITTUA YHTEISKUNTATIETEELLISEEN TIETOARKISTOON ARKISTOITUA TUTKIMUSAINEISTOA.

DOKUMENTTIA HYÖDYNTÄVIEN TULEE VIITATA SIIHEN ASIANMUKAISESTI LÄHDEVIITTEELLÄ.

THIS DOCUMENT FORMS A PART OF THE ABOVE MENTIONED DATASET, ARCHIVED AT THE FINNISH SOCIAL SCIENCE DATA ARCHIVE.

IF THE DOCUMENT IS USED OR REFERRED TO IN ANY WAY, THE SOURCE MUST BE ACKNOWLEDGED BY MEANS OF AN APPROPRIATE BIBLIOGRAPHIC CITATION.

DETTA DOKUMENT UTGÖR EN DEL AV DEN OVANNÄMDA DATAMÄNGDEN, ARKIVERAD PÅ FINLANDS SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA DATAARKIV.

OM DOKUMENT ÄR UTNYTTJAT ELLER REFERERAT TILL MÅSTE KÄLLAN ANGES I FORM AV BIBLIOGRAFISK REFERENS.

Suomalaisten rahapelaaminen 2023 (A3808)

Suomalaisten rahapelaaminen 2023 -tutkimuksen tavoitteena on selvittää 15–74-vuotiaiden suomalaisten rahapelaamiseen liittyviä mielipiteitä ja asenteita sekä rahapelaamista ja rahapeli-ongelmia sekä niihin liittyviä tekijöitä. Tilastokeskuksen Tiedonkeruupalvelut-ryhmä toteutti tutkimuksen tiedonkeruun Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tilauksesta. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on rahoittanut tutkimuksen (arpajaislaki 52 §).

Tiedonkeruu toteutettiin verkko-postikyselynä syys-joulukuussa 2023. Kyselyaineistoa täydennetään myöhemmin laajasti erikseen sovitulla rekisteriaineistoilla.

Vastaava tiedonkeruu tehtiin viimeksi syksyllä 2019. Vuonna 2023 tutkimukseen tehtiin menetelmämuutos: siirryttiin puhelinhaastattelusta verkko- ja postikyselyn yhdistelmään. Menetelmämuutoksen takia nyt toteutettiin myös moodiefektitutkimus, jolla arvioidaan vaikuttaako menetelmämuutos tutkimustuloksiin, ja jos vaikuttaa, niin miten. Moodiefektitutkimuksen tiedonkeruu tehtiin Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksesta käsin puhelinhaastatteluina samanaikaisesti erillisenä toteutettavan verkko-postikyselyn kanssa.

Otos

Suomalaisten rahapelaaminen 2023 -tutkimuksen tavoiteperusjoukkona on 15-74 -vuotias Manner-Suomen alueella asuva kotitalousväestö. Laitoksissa asuvat henkilöt sekä henkilöt, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle.

Varsinaisen tutkimuksen eli verkko-postikyselyn otoskoko on 15 000 henkilöä ja moodiefektitutkimuksen otoskoko on 1 250 henkilöä. Otokset poimittiin systemaattisella satunnaisotannalla Väestörekisterikeskuksen rekisteritietojen pohjalta muodostetusta, kotipaikkatunnuksen mukaan järjestetystä väestökehikosta. Näin varmistettiin otosten alueellinen edustavuus.

Verkko-postikyselyn tiedonkeruu

Verkko-postikyselyn tiedonkeruu toteutettiin aikavälillä 7.9.-10.12.2023. Tiedonkeruu aloitettiin verkkokyselyllä, johon oli mahdollista vastata koko tiedonkeruun ajan. Verkkovastaamisen keskikesto oli noin 20 minuuttia. Myöhemmässä vaiheessa vastaajille tarjottiin myös mahdollisuutta paperilomakkeella vastaamiseen. Sekä verkko- että paperilomakkeelle pystyi vastaamaan suomeksi tai ruotsiksi.

Kaiken kaikkiaan postituksia oli syksyn aikana neljä: Kaksi ensimmäistä postitusta olivat saatekirjeitä, joissa kerrottiin tutkimuksesta sekä annettiin ohjeet ja henkilökohtaiset tunnuksot verkkovastaamiseen. Kolmas postitus sisälsi verkkovastaustunnuksen lisäksi paperilomakkeen ja palautuskuoren. Neljäs postitus oli muistutuskortti verkkovastaustunnuksineen.

Vastaajia tavoiteltiin tiedonkeruun aikana myös sähköpostimuistutuksilla, jos heillä oli väestötietojärjestelmään kirjattu sähköpostiosoite. Tämä osoitetieto löytyi noin 65 %:lle koko otoksesta.

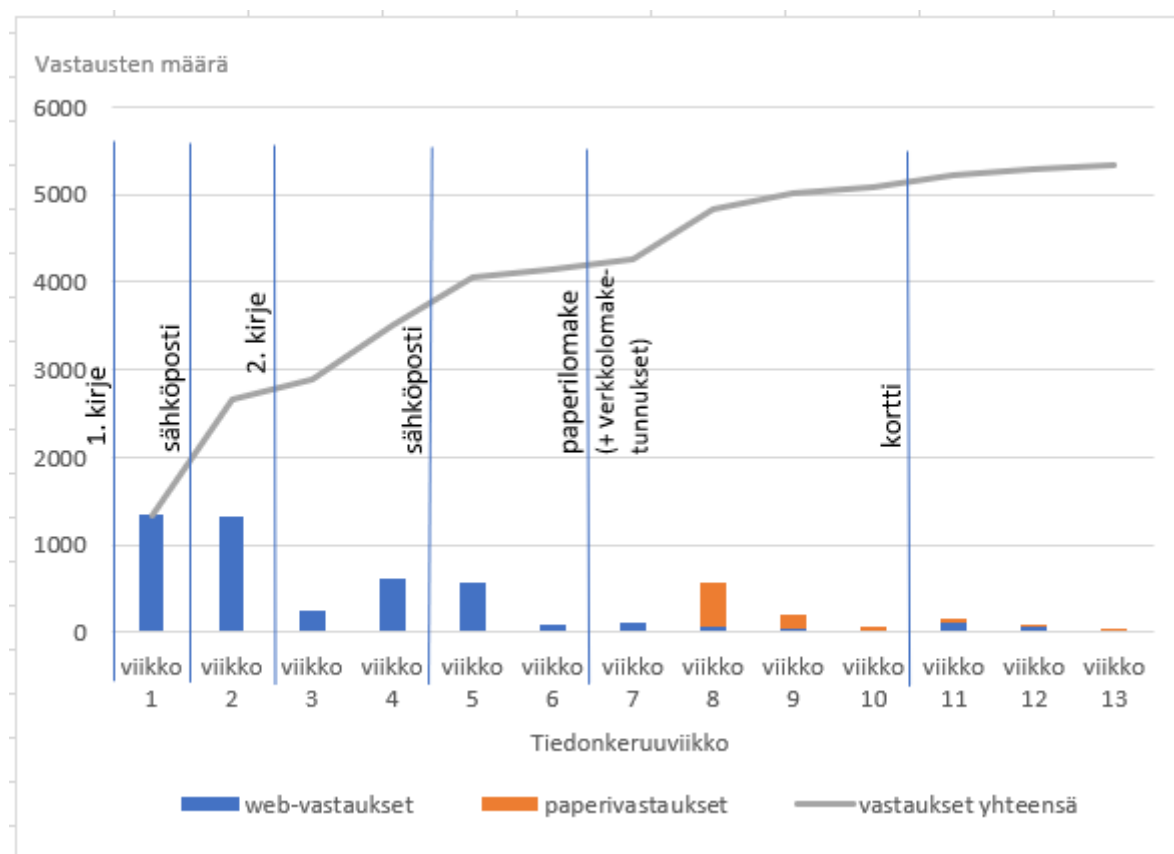
Verkko-postikyselyn tiedonkeruun aikataulu:

Ajankohta	Yhteydenotto	Sisältö
7.9.	1. postitus	Web-kirje
15.9.	sähköposti	Henkilökohtainen suoralinkki lomakkeelle
26.9.	2. postitus	Web-kirje
9.10.	sähköposti	Henkilökohtainen suoralinkki lomakkeelle
19.10.	3. postitus	Paperilomake
16.11.	4. postitus	Muistutuskortti

Ensimmäinen saatekirje oli nelisivuinen. Kirjekuoren pullisteena postitettiin pehmoheijastin. Toisen postituksen kirje oli kaksisivuinen. Siitä tehtiin erilliset versiot nuorille (15-30 -vuotiaille) sekä vanhemmille vastaajille. Kaikissa sähköpostimuistutuksissa oli mukana vastaajan henkilökohtainen suoralinkki, josta lomakkeelle pääsee ilman kirjautumistunnusten syöttämistä.

Vastausten kertyminen

Alla olevasta kuviosta nähdään saatujen vastausten kertyminen viikkotasolla verkko-postikyselyn tiedonkeruun loppuvaiheeseen asti.



[yhteystiedot poistettu]

Verkko-postikyselyille tyypilliseen tapaan muistutuskirjeen teho heikkeni jokaisella muistutuskierroksella. Puolenvälin eli kuudennen keruuviikon jälkeen vastauksia tuli enää reilu viidennes kokonaismäärästä.

Vastausosuus, kato ja ylipeitto

Verkko-postikyselyyn saatiin 5 349 hyväksyttyä vastausta, jolloin lopullinen vastausosuus on 35,7 % (netto-otoksesta). Vastauksista 4 596 saatiin verkossa (85,9 %) ja 753 (14,1 %) paperilomakkeella. Katoon jäi 9 628 henkilöä.

Verkko-postikysely	N	%
Brutto-otos	15 000	100
Ylipeitto yhteensä	23	0.15
- kuollut	2	
- pysyvä vamma tai sairaus esti	6	
- muuttanut pysyvästi ulkomaille	5	
- pysyvästi laitoshoidossa	0	
- osoite ja puhelinnumero tuntematon	8	
- muu bruttokato	2	
Lopullinen otos	14 977	100
Saadut vastaukset	5 349	35.7
Kato yhteensä	9 628	
- kieltäytyi	64	
- vastaaminen jäänyt kesken	222	
- ei vastausta	9 342	

Verkko- ja postikyselyissä kadon syy saadaan selville vain pienelle osalle. Lisäksi osa otokseen poimituista ei enää kuulu kohdejoukkoon. Kieltäytymisiä tuli tietoon 64 ja ylipeittoon kuuluvia 23. Jos ylipeittotapauksista olisi saatu enemmän tietoa, olisi netto-otos ollut pienempi ja vastausosuus vastaavasti hieman korkeampi.

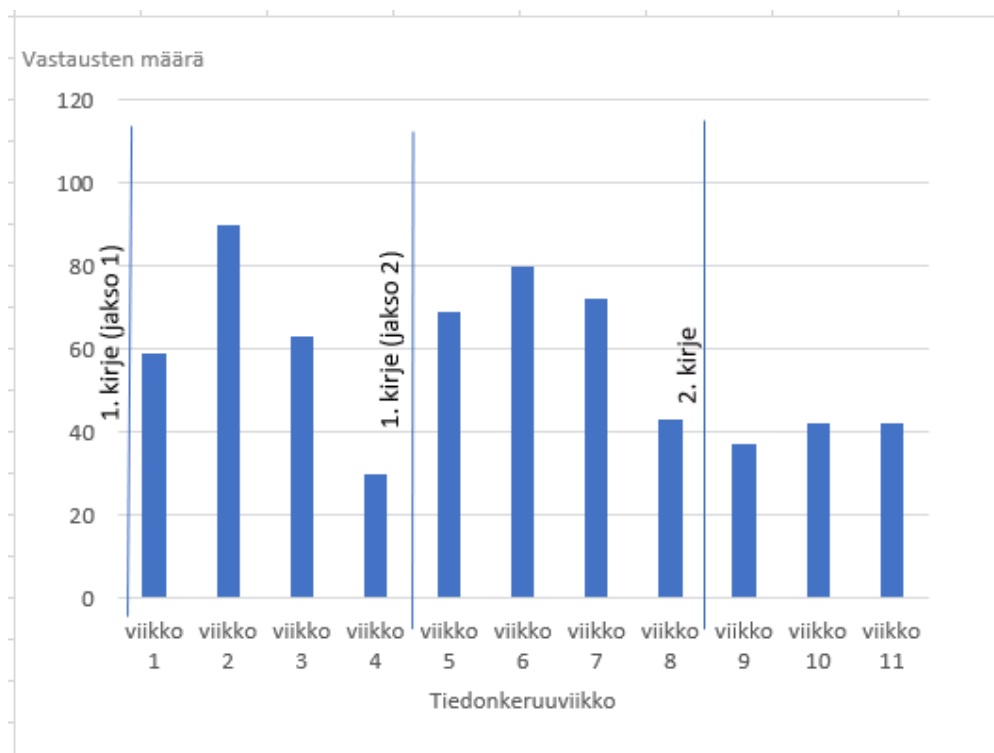
Moodiefektitutkimuksen tiedonkeruu

Moodiefektitutkimuksen tiedonkeruu toteutettiin puhelinhaastatteluina aikavälillä 11.9. - 30.11.2023. Haastattelujen keskikesto oli noin 31 minuuttia. Haastatteluja tehtiin suomeksi ja ruotsiksi.

Moodiefektitutkimuksessa saatekirjepostituksia oli syksyn aikana kaksi. Ensimmäinen kirje oli nelisivuinen ja se postitettiin 11.9. (jakso 1) ja 9.10. (jakso 2). Toinen kirje postitettiin kaikille ns. kevyesti kieltäytyneille ja tavoittamattomille 2.11. Toisen postituksen kirje oli kaksisivuinen. Siitä tehtiin erilliset versiot nuorille (15-30 -vuotiaille) sekä vanhemmille kohteille. Kirjeiden liitteenä lähetettiin pehmoheijastin. Haastattelijat tavoittelivat kohteita soittamisen lisäksi sähköposteilla ja tekstiviesteillä.

Haastatteluiden kertyminen

Alla olevasta kuvioista nähdään saatujen haastatteluiden kertyminen viikkotasolla tiedonkeruun loppuvaiheeseen asti.



Haastattelut pyrittiin tekemään mahdollisimman etupainotteisesti, jotta kenttätyöajan viimeiset viikot voitiin käyttää katotyöhön ja hankalasti tavoitettavia ja siirtyviä tapauksia varten.

Haastattelijoiden ohjeistaminen

Haastatteluja teki 26 Tilastokeskuksen koulutettua tilastohaastattelijaa. Haastatteliijoille lähetettiin itseopiskelumateriaali, johon sisältyi tutkimuksen työohjeet, kirjeet ja lomake. Haastattelijat tekivät harjoitushaastatteluja työparinsa kanssa.

Lisäksi he vastasivat web-kyselyyn, jossa tuli pohtia mm. mitä tarkoituksia varten tietoja kerätään, miten kiireistä vastaajaa suostutellaan ja miten motivoidaan vastaajaa osallistumaan haastatteluun. Kyselyn vastauksista tehtiin tiivistelmä, joka lähetettiin kaikille haastatteliijoille tiedonkeruun alkuvaiheessa. Ennen tiedonkeruun alkua haastatteliijoille järjestettiin myös Teams-koulutustilaisuus, jossa oli mahdollisuus esittää kysymyksiä tiedonkeruuseen liittyen.

[yhteystiedot poistettu]

Tiedonkeruuvaiheen loppupuolella tehtiin normaalia katotyötä eli haastattelijat siirsivät jo työstettyjä mutta tavoittamattomia kohdehenkilöitä toisille haastatteliijoille.

Vastausosuus, kato ja ylipeitto

Kaikkiaan hyväksyttyjä puhelinhaastatteluja saatiin 628 kappaletta, jolloin lopullinen vastausosuus on 50,7 % (netto-otoksesta). Katoon jäi 610 henkilöä.

Puhelinhaastatteluotos	N	%
Brutto-otos	1 250	100
Ylipeitto yhteensä	12	0.96
- kuollut	1	
- pysyvä vamma tai sairaus esti	5	
- muuttanut pysyvästi ulkomaille	2	
- pysyvästi laitoshoidossa	3	
- osoite ja puhelinnumero tuntematon	0	
- muu bruttokato	1	
Lopullinen otos	1 238	100
Saadut haastattelut	628	50.7
Kato yhteensä	610	
- ei tavoitettu, puhelinnumeroa ei löydy	64	
- ei tavoitettu	153	
- tavoitettu, ei kieltäydy suoraan	149	
- kieltäytyi	238	
- haastattelu keskeytyi	6	

Kieltäytymisiä oli 238 ja ylipeittoon kuuluvia tuli tietoon 12. Puhelinhaastattelun keskeytti hyvin harva.

Kyselyaineistot

Verkko-postikyselyn ja puhelinhaastattelun aineistot tarkastettiin ja niistä korjattiin kaikki ilmi tulleet epäloogisuudet. Aineistoista poistettiin hylätyt eli pahasti keskeneräiset tai tuplavastaukset. Kesken jääneistä lomakkeista keskusteltiin THL:n kanssa. Mukaan aineistoon hyväksyttiin ne, joissa oli vastattu vähintään kysymykseen E12 eli digipelaamisaiheeseen asti. Postikyselyllä saaduissa vastauksissa on lisäksi jonkin verran osittaiskatoa.

Liitteen 1 taulukosta nähdään, miten vastanneet jakautuvat väestöryhmittäin eri moodeissa. Sekä verkko-postikyselyssä että puhelinhaastattelussa vastausosuudet ovat nuorimmissa ikäryhmissä huomattavasti matalammat kuin vanhimmissa ikäryhmissä. Sukupuolen mukaan katsottuna naisista miehiä useampi osallistui verkko-postikyselyyn, kun taas puhelinhaastatteluun saatiin miehiä mukaan jopa naisia paremmin. Koulutusasteen mukaan erot vastausasteissa ovat selviä. Heikoin vastausosuus oli korkeintaan perusasteen tutkinnon suorittaneilla ja korkein vastausosuus ylimmän korkeakoulu- tai tutkijakoulutusasteen suorittaneilla. Tämä ero näyttäisi korostuvan verkko-postitiedonkeruussa.

Verkko-postikyselyn ja puhelinhaastattelun aineistot toimitettiin tilaajalle spss-muodossa tammikuussa 2024. Kyselyaineistoon, jossa on mukana joitakin rekisteritietoja, tehtiin erillinen tietosuojatarkastelu, jonka raportti toimitetaan erillisenä liitteenä. Tilastokeskuksen tutkijapalvelut

toimittaa myöhemmin aineistoon liitettävät laajemmat rekisteritiedot (Fiona) ja niitä varten tehdään käyttöluvasopimus.

Aineistojen painotus

Tutkimusaineistot painotettiin vastaamaan tutkimuksen kohdeperusjoukkoa. Aineistoihin muodostettiin sekä korottavat painot että niistä johdetut analyysipainot.

Painotus toteutettiin erikseen kussakin osa-aineistossa:

Tutkimusaineisto	Vastanneet	Korottava paino	Analyysipaino
Verkko-postikysely & Puhelinhaastattelu	5 977	OTOSPAINO	ANALYYSIPAINO
Verkko-postikysely	5 349	OTOSPAINO1	ANALYYSIPAINO1
Puhelinhaastattelu	628	OTOSPAINO2	ANALYYSIPAINO2

Painotus perustuu kalibrointimenetelmään, jossa tutkimusaineistosta estimoidut valittujen muuttujien jakaumat pakotetaan vastaamaan kohdeperusjoukon jakaumia (ns. painotuskriteerit). Menetelmällä pyritään pienentämään vastauskadon aiheuttamaa harhaa sekä tehostamaan estimointia. Kalibrointiin käytettiin Ranskassa kehitettyä CALMAR2-ohjelmaa ja sen logistista kalibrointimenetelmää, jossa painojen vaihtelua on mahdollista rajoittaa.

Painotuskriteereinä käytettiin ikä-sukupuolijakaumaa (sukupuolittain 15-19, 20-24, 25-34, 35-49, 50-64, 65-74; 12 luokkaa), aluetta (maakunta; 18 luokkaa) ja kaupunki-maaseutuluokitusta (7 luokkaa). Puhelinhaastatteluosassa oli tarpeen karkeistaa alueluokitusta yhdistämällä luokat Kainuu ja Pohjois-Karjala, sillä Kainuussa oli vain kolme vastannutta.

Tutkimusaineistojen kullekin vastanneelle muodostettiin kaksi painokerrointa. Otopainot ovat korottavat, eli laskettaessa kokonaismääräestimaatteja tulokset ovat tarkasteltavissa kohdeperusjoukon tasolla. Otopainojen summa vastaa siten tutkimuksen kohdeperusjoukkoa (N=3 610 339; Tilastokeskuksen väestötietokanta marraskuu 2023). Analyysipainot eivät sisällä korottavaa vaikutusta, vaan painojen arvot vaihtelevat ykkösen molemmin puolin ja niiden summaksi tulee vastanneiden määrä tutkimusaineistossa.

Suomalaisten rahapelaaminen 2023:

Otos, vastanneet ja vastausosuudet eri väestöryhmissä eri moodeissa

LIITE 1

	Verkko- tai postikysely			Puhelinhaastattelu			Kaikki yhteensä		
	Otos	N	%	Otos	N	%	Otos	N	%
Kaikki yhteensä	14977	5349	35.7	1238	628	50.7	16215	5977	36.9
Sukupuoli									
Mies	7550	2497	33.1	641	330	51.5	8191	2827	34.5
Nainen	7427	2852	38.4	597	298	49.9	8024	3150	39.3
Ikäryhmä									
15–17 vuotta	656	153	23.3	53	21	39.6	709	174	24.5
18–29 vuotta	2735	701	25.6	226	95	42.0	2961	796	26.9
30–44 vuotta	3724	1164	31.3	294	138	46.9	4018	1302	32.4
45–59 vuotta	3725	1377	37.0	322	183	56.8	4047	1560	38.5
60–74 vuotta	4137	1954	47.2	343	191	55.7	4480	2145	47.9
Sukupuoli x ikä									
Miehet 15–17-vuotiaat	342	78	22.8	27	10	37.0	369	88	23.8
Naiset 15–17-vuotiaat	314	75	23.9	26	11	42.3	340	86	25.3
Miehet 18–29-vuotiaat	1420	319	22.5	123	53	43.1	1543	372	24.1
Naiset 18–29-vuotiaat	1315	382	29.0	103	42	40.8	1418	424	29.9
Miehet 30–44-vuotiaat	1953	564	28.9	164	80	48.8	2117	644	30.4
Naiset 30–44-vuotiaat	1771	600	33.9	130	58	44.6	1901	658	34.6
Miehet 45–59-vuotiaat	1911	642	33.6	156	92	59.0	2067	734	35.5
Naiset 45–59-vuotiaat	1814	735	40.5	166	91	54.8	1980	826	41.7
Miehet 60–74-vuotiaat	1924	894	46.5	171	95	55.6	2095	989	47.2
Naiset 60–74-vuotiaat	2213	1060	47.9	172	96	55.8	2385	1156	48.5
Siviilisäät									
Naimaton	7009	2057	29.3	566	240	42.4	7575	2297	30.3
Avoliitossa / rek. Parisuhteessa	5883	2479	42.1	492	288	58.5	6375	2767	43.4
Eronnut	1795	682	38.0	156	86	55.1	1951	768	39.4
Leski	289	131	45.3	24	14	58.3	313	145	46.3

	Verkko- tai postikysely			Puhelinhaastattelu			Kaikki yhteensä		
	Otos	N	%	Otos	N	%	Otos	N	%
Maakunta									
Uusimaa	4387	1613	36.8	362	200	55.2	4749	1813	38.2
Varsinais-Suomi	1322	493	37.3	114	60	52.6	1436	553	38.5
Satakunta	589	186	31.6	47	17	36.2	636	203	31.9
Kanta-Häme	474	182	38.4	39	18	46.2	513	200	39.0
Pirkanmaa	1506	562	37.3	120	59	49.2	1626	621	38.2
Päijät-Häme	556	199	35.8	47	22	46.8	603	221	36.7
Kymenlaakso	435	143	32.9	36	16	44.4	471	159	33.8
Etelä-Karjala	342	131	38.3	30	17	56.7	372	148	39.8
Etelä-Savo	363	133	36.6	27	13	48.1	390	146	37.4
Pohjois-Savo	708	249	35.2	60	31	51.7	768	280	36.5
Pohjois-Karjala	458	163	35.6	39	15	38.5	497	178	35.8
Keski-Suomi	777	289	37.2	59	31	52.5	836	320	38.3
Etelä-Pohjanmaa	537	173	32.2	42	20	47.6	579	193	33.3
Pohjanmaa	461	161	34.9	40	30	75.0	501	191	38.1
Keski-Pohjanmaa	183	61	33.3	15	10	66.7	198	71	35.9
Pohjois-Pohjanmaa	1176	402	34.2	101	44	43.6	1277	446	34.9
Kainuu	203	62	30.5	18	3	16.7	221	65	29.4
Lappi	500	147	29.4	42	22	52.4	542	169	31.2
Suuralue									
Helsinki-Uusimaa	4387	1613	36.8	362	200	55.2	4749	1813	38.2
Etelä-Suomi	3129	1148	36.7	266	133	50.0	3395	1281	37.7
Länsi-Suomi	3870	1371	35.4	308	157	51.0	4178	1528	36.6
Pohjois- ja Itä-Suomi	3591	1217	33.9	302	138	45.7	3893	1355	34.8
Kaupunki-maaseutu-luokitus									
Sisempi kaupunkialue	5570	2094	37.6	457	237	51.9	6027	2331	38.7
Ulompi kaupunkialue	3728	1342	36.0	301	170	56.5	4029	1512	37.5
Kaupungin kehysalue	1711	578	33.8	150	70	46.7	1861	648	34.8
Maaseudun paikalliskeskus	789	262	33.2	67	27	40.3	856	289	33.8
Kaupungin läheinen maaseutu	1067	370	34.7	94	46	48.9	1161	416	35.8
Ydinmaaseutu	1364	461	33.8	116	59	50.9	1480	520	35.1
Harvaan asuttu maaseutu	737	240	32.6	53	19	35.8	790	259	32.8
Koulutus									
Korkeintaan perusaste / tuntematon	3076	728	23.7	263	102	38.8	3339	830	24.9
Keskiaste	6711	2101	31.3	545	258	47.3	7256	2359	32.5
Alin korkea-aste	1303	643	49.3	109	66	60.6	1412	709	50.2
Alempi korkea-aste	2003	869	43.4	180	112	62.2	2183	981	44.9
Ylempi korkea-aste tai tutkija	1884	1008	53.5	141	90	63.8	2025	1098	54.2
Tulotertiilit									
Alin	5005	1534	30.6	422	185	43.8	5427	1719	31.7
Keskimmäinen	4968	1766	35.5	408	187	45.8	5376	1953	36.3
Ylin	4935	2044	41.4	408	256	62.7	5343	2300	43.0
Ei tietoa	69	5	7.2				69	5	7.2